

BAÁN BEÁTA

„... A DAL NEMESÍTŐLEG HAT A LÉLEKRE, ROSSZ SZÍVŰEK DALRA NEM HEVÜLNEK”

A BALATON-FÜREDI POLGÁRI DALEGYLET TÖRTÉNETE AZ EGYLET JEGYZŐKÖNYVEI TÜKRÉBEN¹

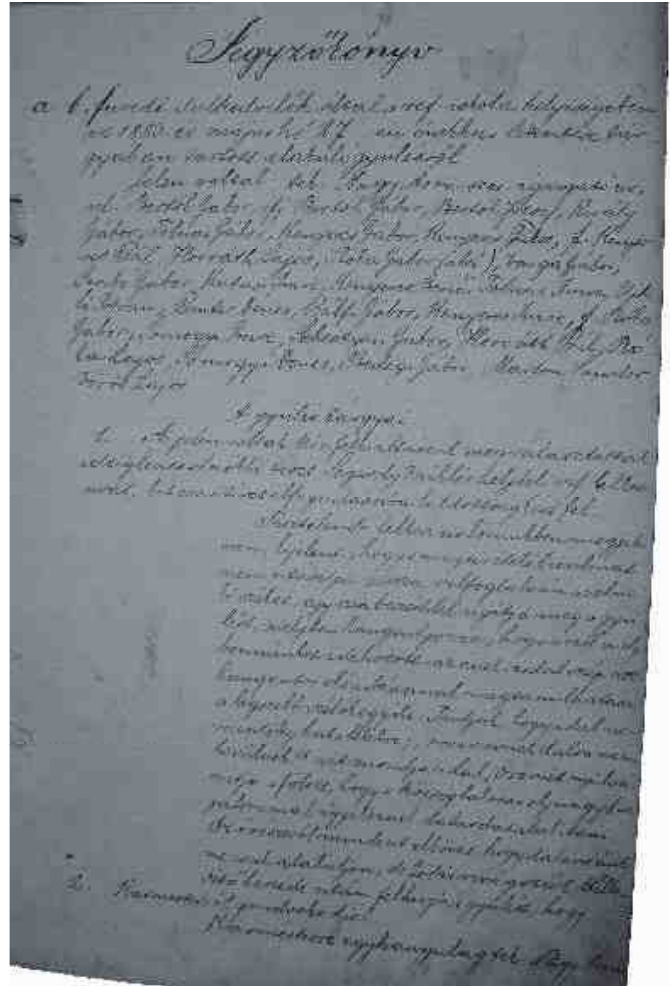
1. RÉSZ

Szokták mondani némi cinizmussal: Balatonfüred az énekkarok városa, mert volt idő, amikor a kórusok száma megközelítette a 20-at. A múltban kutakodva valóban úgy tűnik, a település lakosai zenekedvelő emberek voltak. A múlt század elején is több kórus működött egymással párhuzamosan. Az együtt éneklés közösségformáló ereje, valamint a kibontakozó zenei igényesség egyre-másra hívta életre a dalárdákat. A kórusok megalakulásában nyilván jelentős szerepe lehetett az első dalárda sikerének.

A köznyelv református dalkörként emlegeti, de valójában polgári dalegylet volt a település első dalárdája, ám az akkor hivatalban lévő református lelkész és a gyülekezet támogatását élvezte, s tagjai zömében reformátusok voltak. Már az alakuló közgyűlésnek – s később a próbáknak – is a gyülekezet adott helyet a református iskolában.

A fennmaradt, két kötetre rúgó jegyzőkönyvek alapján három részben mutatom be a dalárda működését. Az 1. részben az 1883-tól 1896-ig, a 2. részben az 1897-től 1913-ig terjedő időszakot, a 3. részben pedig a dalegylet által létrehozott „kölcson magtár” történetét dolgoztam fel. Az idézőjelbe zárt, *dólt betűvel szedett* szöveg szó szerinti idézet.

1883. május 27-én az akkori református iskolában 29 füredi férfi alapította meg a dalegyletet. Az összejövétel célját a dalárda jegyzőkönyve így rögzíti: a balatonfüredi dalkedvelők énekkar létesítése céljából gyűltek össze. A jelenlévők közül szinte mindenki neve ismerősen cseng, régi és terebélyesre nőtt füredi családok férfijai, akik többségének leszármazottjai ma is itt élnek. Az alapítók: (úgy, ahogy a nevek a jegyzőkönyvbe kerültek): „*tekintetes Nagy Áron szer. igazgató, id. Bertók Gábor, ifj. Bertók Gábor, Bertók József, Király Gábor, Tolnai Gábor, Kenyeres Gábor, Kenyeres Pál, f. Kenyeres Pál, Horváth Lajos, Róka Gábor (alsó), Varga Gábor, Szabó Gábor, Kutasi Imre, Kenyeres Benő, Tolnai Imre, Ujhelyi István, Pintér Dénes, Pálfi Gábor, Kenyeres Imre, f. Róka Gábor, Somogyi Imre, Sebestyén Gábor, Horváth Pál. Róka Lajos, Somogyi Dénes, Bedegi Gábor, Marton Sándor, Vörös Lajos.*”

Az alakuló ülés jegyzőkönyve

Közfelkiáltással megválasztották ideiglenes elnöknek a jelen nem lévő Segesdy Miklós² helybéli református lelkészt, akiért küldöttséget menesztettek. Segesdytől vettem kölcsön az írásom címét, ugyanis átsietve az alakuló közgyűlésre és megköszönve az elnöki megbízást, támogatásáról biztosította az énekkart „*Tudjuk, hogy a dal nemesítőleg hat a lélekre, rossz szívűek dalra nem hevülnek*”³

A karmestert szintén közfelkiáltással választották meg Nagy Áron⁴ a szeretetház igazgatója személyében. Ideiglenes jegyző közfelkiáltással Barsi Sándor ac. rector⁵ lett, a jegyzőkönyveket – már az alakuló ülést is – ő vezette. A gyűlés egyhangúan elhatározta, hogy vallási különbség nélküli polgári dalárdát alakítanak nyilvános jelleggel. Megbízta

Nagy Áront, hogy ennek szelemében készítse el az alapszabályt. A karmester jutalmazásáról is döntöttek: egy-egy akó bor, amelyet nem ő, hanem a szeretház kap meg.

Énektanulás és próba: vasárnap, kedd, csütörtök délután 5 órakor a református iskolában lesz, de ehhez meg kell még kérni a presbitérium engedélyét – határozta el a közgyűlés. Az alapszabályt a november 15-i közgyűlés tárgyalta. A közgyűlés tagjai a dalárda tagjai voltak. A jegyzőkönyvhöz nem mellékeltek sem alapszabályt, sem jelenléti ívet, csak tényként rögzítették, hogy megtárgyalták és elfogadták.

Az **1884.** január 12-i közgyűlés tárgya: dales-téllyel egybekötött vígalom szervezése. Kitzúzták az időpontot (február 17.), és megválasztották a bált előkészítő bizottságot: Kutasi Imre, Bertók Gábor, Újhelyi István, Horváth Pál, Barsi Sándor. A bizottságnak a következő közgyűlésen kellett beszámolnia arról, hol tart a szervezési munka. Örömmel jelentették, hogy a községi előjáróság díjtalanul átengedte a község ház nagytermét. Megválasztották a bál rendezőit: Bertók Gábor, Róka Gábor, Bedegi Gábor, Király Imre, Vörös Lajos, Somogyi Imre. Báli pénztárnoknak Somogyi Zsigmondot, s ellenőrnek Csizmadia Györgyöt kérték fel. Döntöttek a tomboláról is, a tárgyakat adakozás útján gyűjtik be, a gyűjtést Pintér Dénes, Bedegi Gábor és Vörös Lajos fogja össze. A bál belépődíja 50 krajcár, ám a tagok iskolás gyermekei fél áron mehetnek. A későbbiek folyamán is szinte minden feladatra bizottságot választottak.

A február 20-i közgyűlés tárgya a bál értékelése. A haszon 140 Ft⁶, amelyből a karmester indítványára „fűszharmóniumot”⁷ szeretnének vásárolni, ára 130 Ft körüli. Jegyzőkönyvi köszönetet mond az egylet Zollner Sámuel úrnak jótékonykodásáért. Májusra megérkezik az alapszabályra a belügyminisztérium válasza, s mivel hiánypótlásra van szükség, a közgyűlést május 23-ára összehívják. Újra kell választani a tisztségviselőket. A választás eredménye: az elnök ismét Segesdy Miklós lelkész lett. Alelnöknek Somogyi Zsigmond ügyvédet kérik fel, aki nincs jelen, ezért az egylet küldöttséget jelöl ki, akik majd felkeresik Somogyit. A karvezető továbbra is Nagy Áron, jegyző Barsi Sándor, pénztárnok Újhelyi István, gazda⁸ Horváth Pál – gyakorlatilag az addigi vezetőségi tagokat újraválasztották, immár szabályosan. Választmányi tagok lettek: Kutasi Imre, Kenyeres Pál, Varga Gábor, Sebestyén Gábor, Tolnai István. Megegyeznek abban, hogy tiszteletbeli és pártoló tagokat toboroznak.

A továbbiakban megállapodnak abban, hogy a megvásárolandó harmónium és a hangjegyek⁹ számára külön-külön szekrényt fognak csináltatni. Mivel szép bevétel volt a táncestélyből, ezért erre az évre nem kell tagsági díjat fizetni, csak ha az egylet mégis pénzsűkében lesz.

A tisztújítást követően a füzetben már nemcsak a közgyűlések jegyzőkönyvei, hanem a választmányi gyűléseké is bekerül. Augusztusban tartják az első megbeszélést. Alig múlt el egy év a megalakulás óta, s máris alábbhagyott a lendület. A karvezető szavá teszi, hogy a tagok nem járnak el a próbára, így kockázatosá kezd válni a működés. Úgy döntenek, hogy a hiányzók neveit kifüggesztik s elvárják, hogy a hiányzás okát igazolják. A dalárda választmánya dönt arról, hogy vállalnak temetésen közreműködést. A nem tagok családtagjai esetében 10 Ft-ot kérnek. A közreműködést az elnöknel kell igényelni, és nála kell előre fizetni. Döntenek arról, hogy vásárolnak egy vizes kannát és hozzá poharakat.

Októberben ismét összehívják a közgyűlést, mivel Barsi Sándor helyére új jegyzőt kell választani. E jegyzőkönyvet már az új jegyző Lángi Gyula¹⁰ írja, s nem Segesdy Miklós, hanem az alelnök Somogyi Zsigmond vezeti. A karmester tájékoztatja a többieket, hogy az orgona javára tartandó dales-télyt „november 9-én nagyságos Écsi¹¹ László fürdőigazgató úr fölkérése és engedelme folytán savanyú vízben óhajtja megtartani”. Hogy a savanyú vízben, azaz a fürdőtelepen tartandó koncert hivatalos formát öltson, küldöttséget választanak, akiknek az a feladata, hogy Écsy Lászlót felkeresse. Megválasztják a bál szervezőbizottságát is, akik ugyanazok, mint az előző bálnál voltak. Viszont a jegyárat 50-ről 60 krajcárra emelik, s kiadnak állójegyet is.

Decemberre ismét probléma, hogy nem járnak próbára a tagok. A karvezető panaszkodik, hogy a 66 bejegyzett tagból jó, ha 33 eljár a próbákra. Gyakran – a megállapodás ellenére – nem küldenek érte kocsit. Nagy Áron jó hírekkel is szolgál, sikerült megnyernie néhány tehetősebb füredit, hogy támogassák a dalárdát. Az adakozók nevét rögzítették a jegyzőkönyvbe: Mátrai, Cserneyi, Richter urak ingyen fuvart ajánlottak fel, Somogyi Zsigmond jegyző¹², Csizmadia József, Schön József és Fodor urak pedig pénzt fizettek be. Így a bevétel már megközelítette a 300 Ft-ot.

1885 áprilisában megint csak a „rendetlenül” eljáró tagok kerülnek szóba. Nagy Áron reménykedik, hogy nem fog felbomlani a kórus, mivel az

„aprólékos félreértések világoosságra hozatván a tagok rendesen jární ígérkeztek”. Felkéri a jegyzőkönyvet vezető Lángi Gyula református főtanító urat, hogy Nagy Áron akadályoztatása esetén az „énekgyakorlatban helyettesíteni szíveskedjék”. Újhelyi István ezen a gyűlésen mond le pénztárnoki tisztjéről, és a dalárdából is kilép. Az okot nem rögzíti a jegyzőkönyv, azt viszont igen, hogy fájdalommal veszik tudomásul. Az új pénztárnok ifjú Varga Gábor¹³ lesz, akinek ezért a megbízatásért le kell mondania vezetőségi tagságáról. Helyette Somogyi Dánielt választják be. Lángi Gyula kéri, hogy akadályoztatása esetén hadd helyettesítse őt a jegyzőkönyv vezetésében a segédtanító¹⁴ úr. Róka Gábor, Király Imre és Bedegi Gábor szintén kilépnek a dalárdából. A próbák számát heti egyre csökkentik a „szorgos munka idő” miatt. E gyűlésen döntenek arról, hogy a dalárda részére zászlót fognak csináltatni. Májusra megérkeznek a zászlókészítők árajánlatai, a közgyűlés megtárgyalja, s postai utánvétellel megrendelik a kék színű „nehéz selyem, 1 méter széles, 1 ½ méter hosszú zászlót ezüst rojt, bojt, lírával ellátva ... a szükséges feliratokkal..” Megbeszélik, hogy a zászló megérkezését követően ünnepséget fognak rendezni.

A zászló augusztusban érkezett meg, felszentelését szüret utánra tervezik. Zászlóanyának nemzeti Somogyi Péterné asszonyt szeretnék felkérni, Kenyeres Pál, Bertók Gábor és Varga Gábor tisztje lesz a zászlóanya felkeresése és felkérése. Horváth Pált választják meg zászlótartónak. Az október 6-i összejövetelen beszélnek meg a zászlószentelést. A zászlóanyát fehér ruhába öltözött lányok – a dalárda tagjainak leányai – fogják kísérni. A felszenteléskor többen jelezték, hogy szalagot szeretnének elhelyezni, ezért a zászlóba – nyilván itt a zászlónyel értendő – szeget kell beverni. Szalagot kötnek: „Balatonfüred Község, Balatonfüredi evangélikus egyház, Balatonfüredi katolikus egyház, Tűzoltóság, Fürdőigazgatóság, Szentgáli dalárda, Antalfai dalárda, Zászlóanya, Elnök, Alelnök, Karnagy, Balatonfüredi szeretetház, Vincellér iskola, Balatonfüredi református nagyobb iskola, Balatonfüredi református kisebb iskola, Balatonfüredi katolikus iskola, Tekintetes járásbírótság.”

A meghívottak száma 400-500 fő. Az ünnepi beszédre Segesdy Miklóst kéri fel. A zászlószentelés napján az Istentiszteletnek korábban kell majd kezdődnie, mert azt követően kerül sor a zászlószentelésére. Az ünnepség sorrendje: 1. Ünnepi beszéd, 2. Ének, 3. Alkalmi költemény, 4. Szegbeverés. A szentelést követő táncmulatság savanyú ví-

zen lesz Fodor József vendéglőjében¹⁵. Az ünnepi költemény elszavalására Szenes Imre papkeszi és Kis Dávid udvari református lelkész urakat kéri fel.

A november 24-i gyűlésen a pénztárnok beszámol a „pénztár állapotáról”, amelyet – 124 Ft 70 krajcár és két arany – örvendetesnek találnak a vezetőség tagjai. A község előjárósága 5 Forinttal támogatta a dalárdát. Az adományozók nevét a jövőben a helyi lapban fogják megjelentetni. Viszont vannak kifizetendő tételek is, Tolnai János küldönffiúnak szolgálataiért szeretnének fizetni, valamint Bocsor Sándor a fuvar költségekre 80 Ft-ot kér. Ki kell még fizetni a zászlószenteléskor igénybe vett „ágyuzási szolgáltatást” is.

Később is szóba kerül a küldönffiú szerepe, s a jegyzőkönyvek alapján arra lehet következtetni, hogy minden összejövetel előtt – legyen az választmányi megbeszélés, próba vagy szereplés – minden taghoz a küldönffiúval értesítőt küldenek mindenkinek. A jegyzőkönyvek utalnak arra is, hogy már az alakuláskor megegyeztek abban, hogy Nagy Áron csak úgy vállalja a karvezetést, ha a próbák előtt kocsí megy érte, és utána haza is fuvarozzák. Ebből adódik a fuvar költség. Mielőtt bárki is elcsodálkozna ezen a „luxuson”, vissza kell, hogy röpjtsse magát az 1880-as évek Füredjére, az akkori útviszonyokra. Nagy Áron a mai Széchenyi Ferenc Szakképző iskolából, azaz Arácsról kellett, hogy eljusson a mai Mogyoró óvodáig, azaz a füredi református templomig. A próbák este, sötétedés után voltak. Abban az időben nem állt még a piros templom, s az azt körülvevő épületek. A mai Arácsi út és a mai 71-es út közötti részt szőlők borították, szinte teljesen lakatlan volt. Télen onnan gyalog és vissza, főleg este képtelenség nehéz lett eljutni.

Nem véletlen tehát, hogy a decemberi ülésen Nagy Áron jelezte, hogy vissza szeretne vonulni. Gondjai vannak a hébe-hóba eljáró tagsággal is. Lemondását persze nem fogadják el. Végül meggyőzik Nagy Áront, aki csak abban az esetben áll kötélnek, ha a dalárda tagjai „a rendszabályokat pontosan betartják”. Megbízják Somogyi Dénest, hogy vezessen mulasztási naplót, s a hiányzásokról a havi választmányi gyűléseken rendre számoljon be, ugyanis inntól pénzbeli mulasztási bírságot fognak kiróni: egy mulasztás 10, kettő 20, három 40, 4 mulasztás pedig 80 krajcárjába kerül annak, aki nem jár el a próbákra. A jelenlegi tagok pedig nyilatkozzanak írásban, hogy aktív tagok akarnak-e maradni. Bertók Gábor javaslatára csökkentik a

próbák (ők tanórának vagy énekórának nevezik) számát is, ugyanis figyelembe kell venni a nyári munkákat. Télen 2, nyáron 1 alkalommal fognak csak összejönni. Koncert előtt természetesen sűrűsödhetnek a próbák. A decemberi közgyűlésen elhatározzák, hogy az alapszabályt az egyesület költségén kinyomtatják, és ki fogják osztani a tagok között. Elképzelhető tehát, hogy az első alapszabályból valamelyik család leszármazottjánál megbújik egy példány.

1886-tól jó néhány éven keresztül minden választmányi gyűlés a mulasztási bírságok kivetésével kezdődik. Természetesen vannak indokolt esetek, de a választmány dönt arról, hogy elfogadja-e a mulasztó indokait és eltekint a bírságtól, vagy sem. Ha van olyan, aki egyszer sem volt próbán (van bizony), azt írásban szólítják fel, hogy szintén írásban nyilatkozzon: tag kíván-e maradni.

Ebben az évben február 21-én tartották a bált, amely 24 Ft-ot jövedelmezett. Nagy Áron nyilvántartása szerint januárban a dalárda 24 aktív tagból állt. Jó hír, hogy Gózon Gyula „*segédlelkész és nevelő úr*” jelentkezett tagnak. Nagy Áron a „*szellemi előmenetellel nincs megelégedve, a csekély haladást a tagok hiányos megjelenésének számítja*”. A januári közgyűlésen rendelkeznek arról, hogy a „*szellemi haladást*” is nyilván kell tartani, ez a karmester feladata. Az 1885-ös év szereplései közül (Istentiszteletek, temetések, világi ünnepek) ki kell emelni, hogy „*a Kisfaludy szobor megkoszorúzásánál a Balaton Egyesület kérésére hazafias és világi darabokkal*” léptek fel. E felkérés azt támasztja alá, hogy a dal-egyletet már számon tartották.

Mivel letelt a 3 év – a vezetőséget ennyi időre választják – tisztújításra kerül sor. Ismét Segesdy Miklós lesz az elnök, alelnök Somogyi Péter, a karmester Nagy Áron, jegyző Lángi Gyula, pénztáros Somogyi Dénes, gazda: Róka Lajos, bizottsági¹⁶ tagok: Horvát Pál, Varga Gábor, Tolnai István, Bertók József, Tóth Benő. Ez évtől minden év végén leltárt fognak készíteni, a felesleges pénzt pedig a veszprémi takarékpénztárban helyezik el. A februári vezetőségi megbeszélésen az új tagokat vettek fel a kórusba: Pecze Gábor, Kis Dániel, Bertók Pál, Somogyi Gyula működő tag lett, pártoló tag: Kis József, Sándor István, Marton Péter, Séllei János. Határoznak a mulasztási bírságokról is – ezt havonta megteszik, mert nagyon toleránsak. Dalos társaik napi problémáit megértik, s szinte mindig indokoltnak fogadják el a mulasztás okát. Mivel több azonos nevű tag is van, a megkülönböztethetőség kedvéért a ragadványnevet vagy a foglalko-

zást is a név után írja a jegyző jegyzőkönyvben: Bertók Gábor asztalos, Somogyi Imre alsó, Bertók József esztergályos.

Nagy Áron komolyan szeretne foglalkozni a dalárával, kérésére „*hangjegyeket rendelnek, szólamonként és vezérkönyvet*”¹⁷. Elsőnek Döpler¹⁸ férfikarra írt műve érkezik meg. Rendelkeznek arról, hogy a kottákat beköttesék. A tűzoltóság táncmulatóságában is fel fognak lépni egy pár dal előadásával. Úgy tűnik, kezd divatossá válni Füreden a dalárda, egyre több temetésen énekelnek, így végre lehetőség nyílik arra, hogy Nagy Áron munkáját honorálják. A temetési díjak felét kapná meg, ezt azonban Nagy Áron visszautasítja, „*a dalárdának tett fáradozásának jutalmát abban találja, ha a tagok pontosan járnak a tanórákra, s ha testület fellépéseit siker koronázza, a tiszteletdíjat megköszöni, de nem fogadja el*” – írja a jegyzőkönyv.

Ugyan folyamatosan gond van a próbára járással, de közben mégis közösséggé formálódik az egyesület. Kiderül: nem csak dalolni vágyók az egyesületi tagok, hanem olvasni is szeretnek. Kitalálják az Olvasókört¹⁹: Tekintve a dalárda „*közművelődést célzó működését*” azzal a javaslattal fordulnak a községi elöljáróságához, hogy a község tulajdonában lévő könyvtárat bocsássa a dalárda „*gondozása és felhasználása*” alá. Ha megkapják, akkor gondoskodnak helyiségről és „*megbízható és szakértő könyvtárnokról*” s „*mérsékelt befizetési díjért közhasználatra*” bocsájtják.

Még ez évben jótékonyági koncertet szeretnének tartani, de egyelőre nyitva marad a kérdés, hogy melyik testület javára. Szóba kerül a tanítói árvaház, az Eötvös alap²⁰ vagy a protestáns árvaház. Májusra majálist szerveznek a tűzoltókkal közösen. A tűzoltók részéről a megbeszélésen jelen van: Somogyi Zsigmond tűzoltósági főparancsnok, és Bedegi Gábor, s mindjárt létre is hoznak egy szervező bizottságot Somogyi Zsigmond és Somogyi Péter elnökletével. A feladatok lejegyzését Lángi Gyula fogja végezni. Tagok még: Horváth Pál, Róka Lajos, Somogyi Dániel, Bedegi Gábor, Újhegyi Imre, Varga József.

A jegyzőkönyvben rögzítik, hogy felhangoltatták a harmóniumot. A nyáron az alkarmester vezette a gyakorlati órákat, s nem volt hiányzás. Énekeltek Méltóságos Svastics Benő²¹ megyei főispán üdvözlésénél, ezután 25 Ft-ot fizetett a főispán és belépett pártoló tagnak. Több temetésen énekeltek, nem csak Füreden, de Veszprémben is. Felléptek a Molnár Aladár tér és a síremléke²² felavatásán is. Új működő tag lett Szücs István.

Időközben – s mindvégig – az egyesület vagyonának gyarapodásán gondolkodnak. Első ötletük – hogy az egyesület pénzt kölcsönként kihelyezik kamatra magánemberekhez – nem volt sikeres. Szinte nincs olyan gyűlés, amelyen ne panaszkodna a pénztárnok, hogy nem tudja behajtani a kölcsönt, nemhogy a tőkét, de a kamatot sem. Közben a küldönc fiú is béremelést kér, kevesli az 1 forintot, „erre nézve megszavaztatott, hogy tekintettel a téli viszonytagságos idők és kellemetlen utakra a fiúnak az október 1-től március végéig terjedő időszakra a fizetése 1 Ft 50 krajcár legyen.” A következő évtől, mivel az olvasókör ügye nem halad, több Budapesti hírlapra fizetnek elő, amelyeket a tanórak helyiségében lehet olvasni.

Az 1888. év jól indul: Séllei János helybéli vendéglős a nála nyáron gyűjtött perselypénzt – 2 ft 7 krajcár – a dalárdának ajándékozta. Az éves közgyűlésre még a pártoló tagok is eljöttek: Varga János, Varga Zsigmond, Varga Lajos, Kutasi Imre, Marton István, Marton Gábor, Újhelyi István, Somogyi Dániel, N. Kis József, Somogyi Benő, Csajághy István. A dalárda vagyona: 147 forint 28 krajcár, 4 db arany, 1 db 2 Ft-os ezüst. Megbeszélik, hogy az aranyakat be fogják váltani és „tőkésítik”.²³

Igencsak felháborodik a tagság azon, hogy ők ugyan a felsőörsi²⁴ templomszentelésre szóló felkérésnek eleget tettek, de nemhogy fellépi díjat nem fizettek, de a fuvarköltséget sem, sőt egy köszönő levelet sem írtak. A könyvtár ügyében – amelyre még májusban írtak levelet az előljáróságnak – válasz nem érkezett, ezért a községi bírót keresik fel, hasson oda, hogy válaszoljon az előljáróságnak.

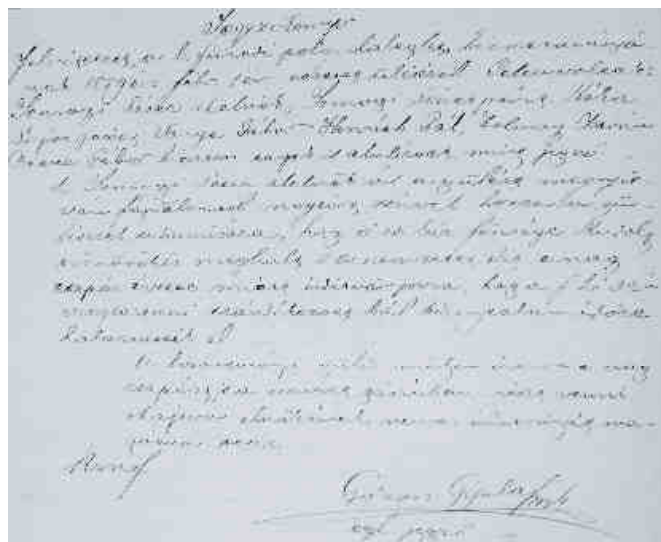
Ebben az évben az egyesületnek 24 működő és 70 pártoló tagja van. A pártolók közül kilépett Tabak István és Vas István. Úgy tűnik, sokan küszködnek anyagi gondokkal. Bár ebben az esetben a két kilépő nem indokolja a távozását, nagyon valószínűsíthető, hogy ennek pénzügyi oka van. A későbbi években is gyakran előfordul, hogy többen nem fizetik be időben a tagdíjat, haladékokat kérnek. A tehetősebbje, mint például Marton István a tagdíján felül is nyújt támogatást, ebben az évben 5 Ft-ot. Schön József is rendszeres adományozó. A működő tagok közül Tóth Benő távozik, elköltözik a településről. A jegyzőkönyvben rögzítik, hogy nagyon sajnálják, hogy elmegy.

Az egyesület, ha teheti évi több bált, mulatságot szervez, hogy bevételhez jusson. Ebben az évben is a község háza tanácstermében zajlik a bál, amely 53 Ft tiszta hasznot hoz. A bál rendezőse: Bertók Gábor, Kenyeres Gábor, ifj. Bertók József, Vörös

Lajos, Somogyi Imre, Róka Gábor, elnöke Lángi Gyula. Ha pedig kicsit több a pénzük, a felesleget kiadják kamatra. Így kap Tolnai János is 100 Ft kölcsönt az egylettől.

Az év utolsó fellépése a karácsonyi ünnepség lesz. A rendes évi közgyűlést pedig december 26-ra hívják össze. Az év zárását hivatott rendes közgyűlés menete állandó: beszámoló az előző évről, s a következő év feladatainak körvonalazása. Változtatnak a „tanórak” időpontján: szerda és szombat lesz, s aki a karmester után fél órával érkezik, az „hazaküldessék”. Mivel az elköltözött Tóth Benő választmányi tag volt, helyette újat kell választani, az utód Pócze Gábor.

1889 januárjában ismét választanak, mivel Lángi Gyula időközben lemondott a jegyzőségről. Új jegyző Gózon Gyula segédlelkész. A szokásos bált február 3-ra tervezik, de el kell halasztani, mert február 1-jén Somogyi Péter alelnök bejelenti: „hogy ő cs. kir. fönsege Rudolf trónörökös meghalt a nemzetet ért e nagy csapás érzete miatt indítványozza, hogy f. hó 3-án megtartani szándékozott bál bizonytalan időre halasszék el. A bizottmányi gyűlés mélyen érezve e nagy csapást s a nemzet gyászában részt venni óhajtva elnöknek nemes indítványát magáévá teszi.” Végül 10-én megtartják a bált, a tiszta haszon 50 Ft.

Rudolf trónörökös halálhíre

A gyűlés felkéri Kurucz István tanító urat, hogy a karmester akadályoztatása esetén helyettesítse. Később a 8 hónapi közreműködéséért jegyzőkönyvi köszönetet mondanak neki. A karmester indítványozza, hogy kérjék meg a presbitériumot, úgy hirdessenek tanítói állaspályázatot, hogy a tanító feladata a dalárda vezetése is, és ezért évi tiszteletdíjat is ajánljának fel. A választmány próbálja

anyagilag is érdekeltté tenni a tagságot, talán így jobban eljárnak próbákra, szereplésekre: „*a karmester válogassa ki a tagok közül a legalkalmasabbakat és a legszorgalmasabbakat és a temetéseknél keletkező jövedelem fele osztassék ki közöttük*”. Egyébként meg szeretnek a próbateremben tartózkodni, összetűzésbe is kerülnek Gózon Gyula segédlelkésszel, aki a kvaterkázó dalosokat éjjélkor kénytelen hazaküldeni. Győrfi Gyula 1 forintos adományát köszönettel veszi az egyesület és rögtön el is határozzák, hogy Kossuth Lajos arcképét fogják megvásárolni, és be is ráamátatják.

A jegyzőkönyvből következtetve tanító váltás lehetett az év vége felé, mert helyettesítő karmesternek Kondor János tanító urat kérik fel. Horváth Pál, Róka Lajos és Somogyi Dénes urak személyében küldöttséget menesztenek Nagy Áronhoz, hogy ezentúl is mint eddig „*legyen kegyes, ha ideje engedni bejönni a dalegyeletet magasabb szellemi színvonalra emelni*”.

1890. január 5-én tartják az évi rendes közgyűlést. Az alelnök vezeti, mert az elnök Segesdy Miklós egészségi állapota miatt nem tud megjelenni. Felolvassák Segesdy lemondó levelét. Ugyancsak írásban mond le Nagy Áron karvezető és Somogyi Péter alelnök is. Gózon Gyula pedig eltávozott a községből, így jegyző sincsen. Mivel amúgy is lejárt a 3 éves megbízatás, kiírják a tisztújító közgyűlés időpontját a következő hétre. Az eredmény: Elnök a volt alelnök, Somogyi Péter. Alelnök: Kutasy Jenő, jegyzőnek Kondor János tanítót választják meg. Somogyi Dénest rábeszélik, hogy maradjon pénztárnok, de Róka Lajost nem tudják meggyőzni, hogy maradjon gazda. Helyette a több jelöltből titkos szavazással Szabó Gábort választják meg. Az új bizottság: Horváth Pál, Varga Gábor, Bertók József, Pecze Gábor, Tolnay János. Új küldöncfiút is keresni kell, a régi nem vállalja. A „*tanórák*” szerdán és szombaton lesznek este 7-től 9-ig.

A köveskáli szereplés jól jövedelmezett, javasolják, hogy a karmester kapjon 5 forintot, a szereplésen lévők pedig 1-1 forintot. A szokásos februári táncestély haszna 26 forint volt. Rendeznek májusban még egyet, ezt a tűzoltókkal közösen 30 krajcáros belépő díjjal. Ismét van pénze a dalárdának, így megrendelik Petőfi és Vajda „*nagy költők arcképét, mert hű rajzok, remekművek*”. Az egyesület pénzének kamatos kölcsönre kiadása nem akar jövedelmezni, mert a kölcsönkérők nem tudják időben visszafizetni az összeget. Kitalálják, hogy létrehoznak egy „*kölcsön magtárat*”, amelynek működéséről külön fejezetben fogok írni.

A nyár folyamán meghalt Nagy Áron, de erről nem tesz említést a jegyzőkönyv egészen decemberig, amikor is 10 forintot adományoz az egyesület Nagy Áron sírkövére. Az **1891.** január 18-i közgyűlés azonban megemlékezik róla: „*Megboldogult Nagy Áron, mint a dalegyelet megteremtőjének elévülhetetlen érdemeit jegyzőkönyvileg rögzítik*.” Nem arról van szó, hogy elfelejtették volna Nagy Áront. Mindenki tele van gonddal: „*a filoxéria által ránk háramlott szegénység*” az oka mindennek.²⁵ Tagdíjat sem tudnak fizetni. Az egyesület ismét megértő: az a pártoló tag, aki eddig rendszeresen fizetett, ám most nem tud, minősüljön át tiszteletbeli taggá!

Nagy Áron halálával és a helyettesítő karmester eltávozásával karvezető nélkül marad a dalárda. Az újonnan érkező Szabó Károly „*rector urat*”²⁶ kéri fel karvezetőnek és dalegyeleti jegyzőnek is. Nem szólnak a jegyzőkönyvek arról, hogy mikor csináltatott az egyesület bélyegzőt, de 1891 februárjától minden jegyzőkönyv végén ott a bélyegző lenyomata. Szabó Károly nagyon komolyan veszi a feladatát, nemcsak mint karvezető, hanem jegyzőként is. Pontosán leírja, kik vannak jelen a közgyűlésen. Március 5-én például jelen vannak Szabó Károly karvezető elnöklete alatt: Bertók Károly, Bertók József, Bertók József esztergályos, Gyenis Pál, Horváth Pál, Kenyeres Benjámin, Kenyeres Gábor, Kenyeres Imre, Kenyeres Pál, Kis Dániel, Kókh Imre, Pecze Gábor, Róka Gábor, és Lajos, Sebestyén Gábor, Somogyi Imre alsó és ifjú, Szabó Gábor, Tolnai István és János, Tóth Gábor, Varga Gábor Vörös Lajos. Új tag: Herceg Imre és Pecze Gábor.

Az **1892.** januári rendes közgyűlés a beszámolókat követően – amelyet ez alkalommal nem részleteznek – ismét választásra kényszerül. Somogyi Dénes pénztárnok lemond súlyos lábbajára hivatkozva. Varga Gábor és Róka Lajos is lemondanak. Az új pénztárnok Kenyeres Gábor lesz, a magtáros pedig Horváth Pál és Tolnai István.

1893-ban lejár a 3 év, a tisztikar leköszön, az új választás eredménye: elnök: Somogyi Péter, alelnök: Kutasi Imre, jegyző: Szöcs József tanító úr, pénztárnok: Kenyeres Gábor, gazda: Bertók József, magtár kezelő: Kenyeres Imre és Vörös Lajos, választmányi tagok: Szabó Gábor, Bertók Gábor, ifj. Kenyeres Benő, Bertók József esztergályos, Róka Gábor és a karmester Szabó Károly. Somogyi Péter nem sokáig marad elnök, még ez évben meghal. A jegyzőkönyvben rögzítik, hogy sokat tett az egyesületért. November elsején a dalegyelet testületileg kivonul a sírjához, hogy megemlékezzen róla. Utó-

dául dr. Segesdy Ferenc királyi járásbíróat választották meg. „A közgyűlés határtalan örömeinek adván kifejezést a szerencsés választás felett s különösen hogy tekintetes Segesdy Ferenc kir. járásbíró urat üdvözölheti elnöki székében.”

A mulasztások gyakorisága miatt úgy határoz a közgyűlés, hogy „a harmadszornál többet mulasztók nem tekintetnek többé tagtársakul”. Mivel nyáron minden tagnak nagyon sok a munkája, ezentúl a próbákban nyári szünetet fognak tartani. A próbák ideje „a téli hónapokban, azaz: nov. dec. jan. febr. hetenként 2szer szerda és szombat este 7 órai harangozás után, tavaszi és ősz azaz márc. ápr. és okt. heti 1, azaz szombat”. Elvárják egymástól, hogy nyilvános helyen illendően viselkedjen mindenki, mert aki „illelmetlenül viseli magát, ... ez által nem csak magának, hanem az egész testületnek kisebbségére válik”

Pecze Gábort és Szabó Károlyt bízzák meg, hogy készítsék elő a dalegylet tablóképét. Kurzweil Frigyes fényképész 32 példányt készít névalírással 60 Forintért. Özvegy Somogyi Péterné úraszszony „szíveskedik az egyesület csoportképeit minden egyes tag részére saját költségén berámáztatni”. Úgy tervezik, hogy a csoportképből egy példányt Segesdy Miklós lelkész úrnak, az egyelet volt elnökének, egyet pedig Szöcs József tanítónak az egyelet jelenlegi jegyzőjének fognak ajándékozni.

Elkezdik szervezni a következő évben aktuálissá váló 10 éves jubileumi ünnepséget, májusra tervezik és szeretnék, ha jövedelmező lenne. Ettől az évtől az új „egyesületi szolga”, azaz a küldönc fiú Kozma Dániel VI. elemi osztályos. Újdonság, hogy ettől az évtől az új tagok fogadalmi esküt tesznek a közgyűlésen. 1893-ban új tag lett: Kenyeres Imre, Bakos József, Csapó József Kutasi Imre, Bodó Gábor. Megállapodnak, hogy a karvezető juttatása a jövedelem 1/5-e legyen, ebben már szóban régebben megegyeztek, de most jegyzőkönyvben rögzítik. Ezt „esetről esetre” kell kiadni. Az 1893. év végére megtelik a jegyzőkönyvnek használt füzet.

A második füzet az **1894.** január 6-i választmányi gyűléssel kezdődik. Az eleje díszes, rajzos. A választmányi ülés a december 26-i bált értékeli, beszámol a jövedelemről. Ebből derül ki, hogy a meghívót nyomdában készítették, s többet a szűkésesnél, hogy „más alkalomra is legyen”. Szigorítják a tagfelvételt is: „olyan egyének is jelentkeztek dalegyleti tagokul, akiknek sem hangkésségük, sem zenei hallásuk nincsen. Erre vonatkozólag a gyűlés azt határozza, hogy csakis azok az egyének vetessenek föl dalegyleti tagokul, akik a karve-

zető úr által úgy hangerejük, mint zenei hallásuk tekintetében erre alkalmasnak találtnak”.

Március elején is mindig összeül a közgyűlés, mert nagyon fontos feladatuknak tartották a „szabadság ünnepének”, azaz március 15-nek a megünneplését. Az idei program:

„1. A dalegylet a tűzoltók őrtanyája²⁷ előtt csatlakozik a tűzoltó testülethez

2. Király Imre tűzoltó alkalmi beszédével az ünnepélyt megnyitja

3. A dalegylet elénekli a „Szövetség-dalt”

4. Pecze Gábor elszavalja a Talpra magyart

5. A két testület körutat tesz és a községháza előtt állapodik meg

6. Varga Dénes a község háza előtt elszavalja a Rudnyánszky Gyula: Szabad szó c versét

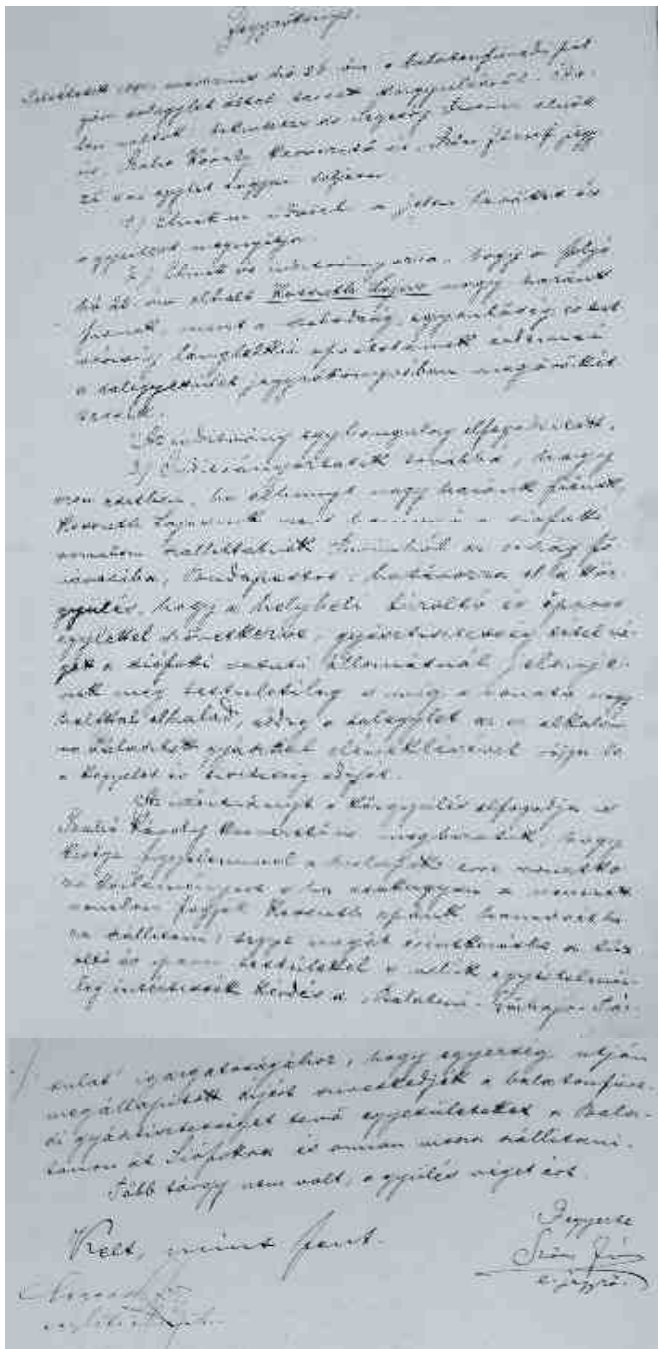
7. A dalegylet elénekli az Oh nemzetem és a Tavasz elmúlt kezdetű dalokat

8. Este bankett a községháza nagytermében”

A dalegylet életében igen fontos esemény volt Kossuth halála²⁸: „a folyó hó 20-án elhalt Kossuth Lajos nagy hazánk fiának, mint a szabadság, egyenlőség és testvériség lánglelkű apostolának érdemei a dalegyesület jegyzőkönyvében megörökíttessék”. Abban az esetben, ha „Kossuth Lajosnak szent hamvai a siófoki vonalon szállíttatnék Turinból az ország fővárosába, Budapestre: határozza el a közgyűlés, hogy a helybeli tűzoltó és iparos egylettel szövetkezve, gyász tisztességtétel végett a siófoki vasúti állomásonál jelenjenek meg testületileg, s míg a vonat a nagy halottal elhalad, addig a dalegylet az ez alkalomra választott gyászdal eléneklésével rója le a kegyelet és tisztesség adóját”. Megbízák Szabó Károly karvezetőt, hogy vegye fel a kapcsolatot a két testülettel, s tanulmányozza az „erre vonatkozó közleményeket, s ha csakugyan a nevezett vonalon fogják Kossuth apánk hamvait hazaszállítani, tegye magát érintkezésbe” a Balatoni Gőzhajó Társaság igazgatóságával, hogy megegyezzenek a füredi testületek oda és visszaszállításáról. Március 24-én Kossuthért gyász istentiszteletet tartottak a református templomban, amelyen a dalegylet „erre acélra választott darabokat énekelt”.

Az április 8-i ülésen Szabó Károly karvezető – a jegyzőkönyv számára – beszámol a siófoki útról, a pontos dátumot nem írják meg.²⁹ „a dalegylet a tűzoltó és iparos testülettel egyetemben átvonult Siófokra. Midőn Kossuth Lajos nagy hazánk fiának hamvaival a vonat az itteni állomásra megérkezett

a testület már illő rendben várakozott. Míg a vonat állott Nagytiszteletű Segesdy Miklós református lelkész úr egy rövid beszéd kíséretében átadta a nagy halott számára közösen vásárolt koszorút, melynek szalagján ez volt olvasható: Kossuth Lajosnak, Balaton-Füred polgárai. Az átadó szavaira Kossuth Ferenc az elhunytak fia válaszolt. A vonat elindulása előtt pedig a dalegylet rákezdte a „Tavaszi elmúlt” kezdetű dalt, melyre a gyászoló Rutkayné³⁰ könnyekben tört ki.” Az egylet adakozást szervez a felállítandó Kossuth szoborra. Ugyancsak adakoznak a kolozsvári siketnémák intézete javára is.

A jegyzőkönyv Kossuth Lajos emlékének megörökítésére vonatkozó részlete

Áprilisban tesz fogadalmat az új tag, Kiss Imre, de nem nő a létszám, mert Tolnai Gábor betegsége miatt „hangbeli fogyatkozásai ... alapján a dalegyletben való működésre alkalmatlanná vált” ezért kéri, töröljék a tagok sorából. A Dunántúli Dalszövetség meghívja a dalegyletet az országos dalegyleti ünnepélyre, de tekintettel a jelenlegi körülményekre, nem tudnak részt venni. Hogy mit kell érteni a „jelenlegi körülményeken” – ez nem derül ki a jegyzőkönyvből. Valószínűsíthető, hogy a próbák hiánya és a szegénység az oka.

A jubileumi ünnepséget el kell halasztani, mert a tűzoltók elzárkóznak a közös ünnepségtől arra hivatkozva, hogy külön egylet, ám ha összeolvadnának, akkor rendben volna. A dalárda nem akar egyesülni egyetlen más egylettel sem. Viszont szívesen működtetnének közösen olvasókört. Inkább augusztus 20-ra teszik át az ünnepséget, s összekötik egy táncestéllyel. Az ünnepség miatt vasárnapként ebéd után is próbálni fognak. Felmerül, hogy esetleg a jövő évre kellene halasztani a jubileumot, mert augusztusban nincs üres terem, és zenészt sem lehet találni. A választmány úgy határozott, ha a színészek addigra elmennének, akkor a színházban, ha pedig nem, akkor a Kisfaludy vendéglőben, de legkésőbb augusztus 26-án megtartják az ünnepséget. Végül így lett, s 155 jegyet adtak el, s volt felülfizetés is. A tiszta haszon 31 forint volt. Érdekességként álljon itt, mire kellett kiadni a rendezvényt kapcsolatban: zenészek, engedélyek, bélyeg, boríték, papír, szalag, sürgöny, gombostű, karvezető tiszteletdíja. A karvezető újabb zenedarábok beszerzésére tesz javaslatot a nyereségből. Előfizetnek a Rózsavölgyi és társa budapesti zenei kiadó Zenei Értesítőjére. Új tag lesz a paloznaki tanító Tóth János.

1895. január 6-án – mivel ismét elmúlt 3 év – tisztújítást kell tartani. Ilyenkor az a szokás, hogy a jelenlegi vezetés lemond, s a közgyűlést a korelnök – Horváth Pál a legidősebb – vezeti, s ő bonyolítja le a választást. Közfelkiáltással választják meg a régieket: elnök: dr Segesdy Ferenc, karvezető: Szabó Károly, jegyző: Szöcs József, pénztárnok: Kenyeres Gábor, gazda: Bertók József, magtárnok: Bertók Gábor: Vörös János helyett újat kell választani, mert semmi szín alatt nem vállalja, helyette: Szabó Gábor lesz. Választmány: Róka Gábor, Kenyeres Benő, Bertók József, Bertók Gábor ifjabb, és Szabó Gábor. Küldöncnek marad Kozma Dániel. Számadásokat és a beszámolót követően megállapítják, hogy végre van annyi pénz, hogy a karvezető 1892. évről elmaradt honoráriumát is ki tudják fizetni.

Végre elindulhat az olvasókör is, a szervezésével Szabó Károly, Pecze Gábor, Bertók József voltak megbízva, eddig 56 aláírást gyűjtöttek. A jelentkezőket következő vasárnap du 3-ra hívják össze alakuló közgyűlésre. (február vége)³¹ Mint mindig, ebben az évben is nagy súlyt fektetnek a március 15. megünneplésére közösen a tűzoltókkal. Odavárják Hentaller Lajos országgyűlési képviselőt³², ő mondaná az ünnepi beszédet, a dalárda „*pár hazafias dalt*” fog énekelni.

Az év végén ismét fennáll a dalegylet megszűnésének veszélye, de tudomásul kell venni, hogy a dalosok legnagyobb részben „*földművelők*”, ezért csak a téli hónapokban tudnak próbára járni. A karvezető azt javasolja, hogy a téli hónapokban sűrítsek a próbákat, nyáron pedig szünet legyen. Így december, január, február hónapokban hétfőn, szerdán és szombaton este 7-től fognak próbálni. A decemberi közgyűlésen összegezik az év eseményeit: 32 tanóra volt, amelyeken az eddig tanult egyházi és világi darabokat gyakorolták. A működő tagok közül 1 kilépett, ifjabb Kutasi Imre pedig meghalt, így 30-an vannak.

Megalakult a társas olvasókör, a szokásos módon megünnepezték március 15-t és énekeltek főtisztelendő és méltóságos néhai Papp Gábor református püspök elhunyt alkalmából a helyi templomban tartott gyász istentiszteleten. A múlt évben nem sok bevételre tettek szert, s maradtak még kifizetetlen számlák is, no meg a karvezető sem kapott honoráriumot.

Ebben az évben lesz a református egyház szervezésében az ezredéves ünnepély, valamint a tűzoltóság 15 éves jubileuma és zászlószentelése, s ezeken a dalárda is közreműködne. A májusi közgyűlés az ezredéves ünnepséget így rögzíti: „*Midőn édes magyar hazánk ezeréves fennállásának a mai napon az ev. ref templomban örömiünnepet szenteltünk, amelyen hazafias énekek előadása által a dalegylet is közreműködött: elhatározza a közgyűlés egyhangúan, hogy mindez az egylet jegyzőkönyvében az utókor számára megörökítessék.*”

Új tagok: Marton Sándor, Nagy Gábor, ifjabb Varga Imre. Bevételt egy augusztusra tervezett ünnepélyből szeretnének, mert elfogytak a jelvények, pótlást kell csináltatni, s be szeretnék rámozdatni a korábban beszerzett Magyar királyok és jelesek arcképcsarnoka című képcsoportot. A szeptemberi rendkívüli közgyűlést a pesti ezredéves kiállításra szervezett kirándulás megbeszélése tárgyában hívják össze, mert „*minden igaz érzésű magyar embernek szent kötelessége*” megnézni. Csatlakozná-

nak a községi küldöttséghez, s a dalárda „*testületileg megy föl Budapestre az ezredéves kiállítást megtekinteni, s hogy célját elérhesse a dalegylet magtárából 40 fmf árpat elad, s a befolyó összegből minden egyleti tag 5-5 forintot kap utazási költségül.*” Az árpat 6 Forintért szeretnék eladni, de nem tudják, ezért az utazásra 180.- forint kölcsönt vesz fel az egylet. A jegyzőkönyv rögzíti, hogy kik nem tudnak elutazni „*körülményeiknél fogva*”: Horváth Pál, Szabó Gábor, Bertók Gábor, Kenyeres Gábor, Varga Gábor.

1897. januári közgyűlés „*dalegylet erkölcsi s anyagi gyarapodásáról*” szóló jelentésekkel kezdődik, majd a legidősebb tag – Horváth Pál korelnök – vezetésével választanak. Választás eredménye: elnök: Segesdy Ferenc, karvezető: Szabó Károly, jegyző Szöcs József, pénztáros: Kenyeres Gábor, megtárosok: id. Somogyi Imre és Varga Dénes, választmány: Bertók József, Kenyeres Béni, Bertók Gábor, Róka Gábor, Szabó Gábor. Augusztusra terveznek egy hangversennyel és kirándulással egybekötött táncmulatságot, de ezt el kell halasztani a következő évre, mert „*nem áll az egylet a készületség azok fokán, hogy sikeresen ily nyilvános mulatságnak neki lehetne menni, azt a jövő tavaszig elhalasztja a választmányi gyűlés*”

Az augusztus végi közgyűlésen felolvassák Somogyi Gyula tagtárs levelét, amelyben jelzi: kilép az egyletből. Ősztől a „tanórak” szerdán és szombaton az esti harangszó után lesznek, de nem tudják elkezdni, mert a karvezető tartósan beteg. Mivel az egyletnek nincs pénze – nem volt bevételes mulatság, úgy határoznak, hogy a magtárból 8 fmf gabonát eladnak, de 8 forint alatt nem.

1898. január 15-én tartják az évi rendes közgyűlést a szokásos tartalmi és pénzügyi beszámolókkal. Ebben az évben ismét sok a mulasztás, ezért úgy határoznak, hogy aki háromszor mulaszt igazolatlanul, azt kizárják. Igazolt mulasztásnak számít a „*családban történt öröm vagy gyász*”. Februárban azért kellett rendkívüli közgyűlést összehívni, mert összetűzésbe került a karvezető és Sebestyén Gábor tag: Így fogalmaz a jegyzőkönyv: „*tárgyaltatott Sebestyén Gábor tagtársnak a karvezető úrral szemben tanúsított illetlen magaviselete: kiderült, hogy az egész félreértésből származott s miután említett tagtárs szánta-bánta a közgyűlés által is helytelennek talált indulatos magaviseletét – az ügy békességes úton elintézetett.*”

A tavasszal új tag lesz ifj. Kutasi Imre. Márciusban megint rendkívüli közgyűlést tartanak, mert a karvezető indítványozza, hogy: „*nemzetes özv. So-*

mogyi Péterné asszonynak a bfüredi polgári dalegylet irányában oly igen sokszor, de különösen a jelen év folyamán tanúsított jótékonyságát, áldozatkészségét és bőkezűségét, hogy egyletünk is e valóban ritka, magasztos tetteket méltányolja választassék meg nemzetes, özv. Somogyi Péterné asszony a bfüredi polgári dalegylet védnökévé s az egylet mindennemű gyűlésén nem csak tanácskozási, hanem szavazati joggal is bírjon, és e jogokat akadályoztatása esetén mindenkor az általa megnevezett helyettese birtokolhassa. Az indítványt egyhangúlag éljenzés és nagy lelkesedéssel” elfogadták. Rögtön küldöttséget választanak Róka Lajos, Horváth Pál, Kenyeres Gábor és Szabó Károly karmester személyében, akik megviszik a hírt Somogyinéhez. A közgyűlés még néhány apró feladattal foglalkozik: új mulasztási napló beszerzése, újabb 2 kép berámáztatása.

Július 31-én ismét temetésen énekelnek, s vita alakul ki a fuvar költséget illetően, ugyanis Sebestyén Gábor is fuvarozott, de őt nem „rendelték meg”, ezért az egylet nem akarja kifizetni. Ebben az évben október első szombatján kezdődnek a tanórák. Úgy beszélnek meg, hogy a próba kezdete után 10 perccel névsorolvasás lesz és kitöltik a mulasztási naplót. Ezt a temetéskor is meg fogják tenni. Havonta átnézik a mulasztási naplót és „szankcionálnak”. Azonban a sok elfoglaltság miatt mégis csak novembertől kezdenek próbálni, heti kétszer: szerdán és szombaton.

Az 1899. év új fejezetet nyit a dalárda életében. Nemcsak azért, mert a vezetőségben is lesznek változások, hanem mert új alapszabályt fogadnak el.

Így én is új fejezetet nyitok: a következő 14 évről a dalegylet történetének 2. részében olvashatnak.

A jegyzőkönyv címlapja

Jegyzetek:

1. A Dal Egylet eredeti jegyzőkönyvei a balatonfüredi református gyülekezet tulajdonában vannak. Digitalizált változata a Helytörténeti Gyűjteményben kutatható. A jegyzőkönyvekből 2 füzet maradt fenn, amelyek az 1883-tól 1913-ig terjedő időszakot ölelik fel.
2. Segesdy Miklós református esperes 1875-től haláláig (1921) volt a balatonfüredi gyülekezet lelkésze. (1869-70-ben már szolgált Balatonarácson). Balatonfüredi Életrajzi Lexikon, Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.
3. A lapok nem számozottak, oldalszámot nem tudunk, a dátum alapján lehet visszakeresni.
4. Nagy Áron 1873-tól tanítója, majd 1876-tól haláláig (1890) igazgatója volt a Balaton-Füredi Szeretetháznak, s ugyancsak haláláig volt a dalegylet karmestere. Balatonfüredi Életrajzi Lexikon. Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.
5. Ebben a szövegekörnyezetben református kántor-tanítót kell érteni.
6. 1883-ban 1 Forint = 100 krajcár, viszonyításként: egy tanítói havi fizetés 15- 20 Forint volt. Az osztrák-magyar forint a kiegyezést követően jött létre. Mint ahogy a jegyzőkönyvekből is kiderül, 1892 után már koronában számolnak, de a Forint is megmarad az 1900-as évek elejéig fizetőeszköznek.
7. Helyesen: fisz harmónium, fisz-harmonika. Billentyűs hangszer, hasonló az orgonához, a hangok megszólaltatásához a lábpedál mozdításával kell a levegőt befűjni.
8. A gazda gondnokszerű feladatot látott el.

9. Ez alatt nyilván a kottákat kell érteni.
10. Lángi Gyula református tanító.
11. Helyesen: Écsy László, 1835-től dolgozott a fürdőtelepen, előbb, mint fürdőfelügyelő, 1867-től fürdőigazgató egészen a nyugdíjba vonulásáig. (1889) Balatonfüredi Életrajzi Lexikon. Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.
12. A jegyzőkönyvekben több Somogyi is szerepel. A helyi, szerteágazó Somogyi család történetét leszármazási táblákkal Somogyi Zsigmond dolgozta fel. Somogyi Zsigmond: A füredi Somogyiak históriája Füredi História II. évf. 3. szám.
13. A Somogyiakhoz hasonlóan sok a Varga vezetéknevű dalárdatag is. A népes Varga család történetét Tóth Attila írta meg leszármazási táblákkal a Füredi História 2002. év. 1-2. számában.
14. Ekkor a segédtanító Kajári Dezső volt. Erre a későbbi jegyzőkönyvekből tudtam következtetni.
15. A jelenlegi Kisfaludy Galéria épülete ekkor Kisfaludy vendéglő volt, Fodor József bérelte a Tihanyi Apátságtól. Bővebben Némethné Rácz Lídia Balatonfüred nevezetes épületei című könyvében (Balatonfüred városért közalapítvány 40. Balatonfüred, 2008) olvashatunk róla.
16. Bizottság alatt vezetőséget kell érteni. A jegyzőkönyvekben változó a megfogalmazás: hol bizottságnak, hol választmánynak nevezik.
17. Vezérkönyv: partitúra, kotta, amelyben valamennyi szólam megtalálható, ebből vezényel a karvezető
18. Helyesen: Doppler Ferenc (1821–1883), az 1830-as években került Pestre, majd 1858-ban Bécsbe. Fuvolista, karmester, operaszerző. Férfikarra készült átiratai főleg hazafias szelleműek voltak. Ma már inkább, mint kiváló hangszerelőre emlékezünk rá: ő hangszerelte pl. Liszt magyar rapszódiait. Munkásságáról bővebben a Pallas nagy lexikona c. kiadványban olvashatunk.
19. A jegyzőkönyvekből az olvasható ki, hogy a községháza rendelkezik könyvekkel, de ezekhez nem lehet hozzáférni, nincs helyiség, nincs könyvtáros.
20. Eötvös alap: A magyarországi néptanítók pénzalapja, kamataiból a tanítóknak a tanuló gyermekeik számára ösztöndíjat, az özvegyeknek és a kiskorú árváknak segélyt, a kisnyugdíjas vagy hosszan tartó betegségben szenvedő tanítóknak támogatást nyújtott. Forrás: A Pallas Nagy Lexikona. <http://mek.oszk.hu/00000/00060/html/>
21. Bocsári Svastics Benő (1833–1910) 1878-tól megyei alispán, 1878-tól Zala vármegye főispánja, 1896-ban nyugállományba vonult. A szabadságharc emlékei Zalában, szerk: Béres Katalin, 2. javított, bővített kiadás. Zalaegerszeg, 1999.
22. Molnár Aladár (1839–1881) alapította a Balaton-füredi Szeretetházat. Síremlékét, amely a balatonfüredi Bajcsy-Zsilinszky utcai református temetőben található a Balatonfelvidéki Néptanító Egylet állíttatta. Balatonfüredi Életrajzi Lexikon. Szerk. Baán Beáta. Balatonfüred városért közalapítvány kiadványa 61. Balatonfüred, 2011.
23. A beváltáskor 23 forint 20 krajcárt kaptak érte.
24. A templomszentelés időpontja: 1887. szeptember 29. Forrás: <http://www.refdunantul.hu/lap/refelsoors/cikk/mutat/a-felsoorsi-reformatus-egyhazi-kozseg-tortenete/>
25. Filoxéra: szőlőgyökértetű. A kártevő Amerikából érkezett a kontinensre, 1863-ban észlelték először Franciaországban. Nagyjából 30 év alatt Európa termőszőlőinek 2/3-át pusztította el. Magyarországon 1875-ben észlelték először. Füreden az 1880-as évek végétől pusztított.
26. Ebben a szöveggörnyezetben: református tanító.
27. Ebben az időben még nem állt a Kossuth utca 25. szám alatti épület. Bővebben Némethné Rácz Lídia Balatonfüred nevezetes épületei című könyvében (Balatonfüred városért közalapítvány 40. Balatonfüred, 2008) olvashatunk róla.
28. Kossuth Lajos 1894. március 20-án halt meg Torinóban.
29. A temetés április 1-jén volt. 1894. március 30-án „kevésbé éjfél után elindult Magyarországra a Kossuth, valamint felesége és lánya hamvait szállító különvonat. Osztrák területen dísztelenség és közöny kísérte a halottat, a csáktornyai határállomás után azonban gyászolók zréi álltak, térdeltek a vasút mellett, beszédeket mondtak, a Kossuth-nótát énekelték azokon az állomásokon, ahol a vonat rövid időre megállt” – írta REZNAK Erzsébet Kossuth Lajos életútja című cikkében a História 2002. szeptemberi számában. <http://www.historia.hu/archivum/2002/020910reznak.htm> Valószínű, hogy Siófokra március 31-én értek a hamvak. A vonat Csáktornyán, Nagykanizsán, Siófokon, Polgárdiban, Székesfehérváron, Velen-cén, Martonvásáron állt meg.
30. Helyesen: Ruttkay Józsefné Kossuth Lujza (1815–1902) Kossuth Lajos húga, 1882-ben Kossuthné halála után költözött Torinóba, hogy gondoskodjon a Kossuth családról. A hamvakat ő és Kossuth Ferenc kísérte.
31. Ez a választmányi gyűlés február 6-án volt, szerdai nap, tehát a következő vasárnap február 10 – ez az olvasókör megalakulásának napja.
32. Hentaller Lajos (1852–1912) Függetlenségi Néppárt képviselője Gyöngyös választókerületből.